

Asia: VN/21641/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot esitysluonnoksesta

Tampereen yliopisto katsoo, että lakimuutoksien vaikutusten arviointi on vielä suppeaa kansantalouden sekä Suomen väestörakenteen kehityksen näkökulmista. Lisäksi näemme, että muutosten vaikutukset ovat laajemmat koskien opetushallituksen ja maahanmuutto- ja lupaviranomaisten rooleja kansainvälisten opiskelijoiden rekrytoinnin ja opiskelijavalintojen tukena sekä opiskelijoiden maahanmuuton prosessien sujuvoittamisessa. Tulevan muutoksen hyvässä toteutuksessa tulee huolehtia viranomaisten riittävästä resurssoinnista.

Lausunnonantajan näkemykset koskien hakemuksen käsittelymaksun palauttamista

Tampereen yliopisto näkee, että hakemuksen käsittelymaksun palauttaminen hakuprosessien järjeistämiseksi on kannatettavaa. Hakemuksen käsittelymaksu olisi järkevintä sitoa hakijan hakukelpoisuuden arvioinnin yhteydessä käytettävään pohjakoulutusmaahan, jolloin käsittelymaksun perustelu on kestäväällä pohjalla.

Hakijan taustakoulutukseen perustuvassa maksuperusteessa tulee huomioida kasvava tarve korkeakouluohtaisten prosessien toimivuudelle erityisesti hakukelpoisuuden arviointityössä. Muutos tarkoittaa, että korkeakoulusektorilla täytyy olla yhteinen tavoite tarkastaa hakijan hakukelpoisuuden tutkinnonantomaa.

Olisi tarkoituksenmukaisempaa, että hakemuksen käsittelymaksu rajattaisiin koskemaan vain vieraskielisiä koulutuksia. Lisäksi hakijan hakukohteiden määrää ei ole tarpeen rajoittaa lukuvuosiakohtaisesti maksujen näkökulmasta. Hakukohteiden määrän seurannasta tulisi turhan raskas prosessi huomioiden hyödyn jota rajoittamisessa ei ole.

Lausunnonantajan näkemykset tilauskoulutuksen muutoksista

Tampereen yliopisto kannattaa tilauskoulutuksen määritelmien sekä tilaaja-tuottajaroolien selkeyttämistä siten, että opiskelijoiden oikeusturva on suojattu. Tilauskoulutuksen sekä sen prosessien laadulla on suora yhteys koko korkeakoulusektorin kansainväliseen maineeseen ja houkuttelevuuteen, joten toiminnan luotettavuudesta tulee huolehtia.

Katsomme että nykyinen asetuksen muotoilu ei vielä välttämättä tue epäkohtien purkamista ja ehkäisyä, sekä lakiesityksessä on epäselvää mihin viitataan tilaajan oman käytännön mukaisilla maksuilla.

Lausunnonantajan näkemykset koskien lukuvuosimaksujen korottamista

On erittäin todennäköistä, että joillekin koulutusaloille (esimerkiksi arkkitehtuuri) kohdentuu erittäin korkeat lukukausimaksujen korotukset, ja korotuksen vaikutus kansainvälisiin tutkinto-opiskelijamääriin on välitön. Lakimuutosperusteluissa ei ole huomioitu kansainvälisen korkeakoulutuksen kysynnän ja tarjonnan suhdetta Suomen koulutustarjontaan ja siten koulutuksen hinnoitteluun. Hallitsematon opiskelijakato voi tarkoittaa monelle korkean työvoimakysynnän alalle Suomessa potentiaalisen rekrytointipoolin vähenemistä.

Lakimuutosesitys mahdollistaa, että yliopisto päättää kustannusten laskennasta mutta samalla asettaa, että opiskelijan maksaman lukuvuosimaksun tulisi kattaa koulutuksen järjestämisen kulut vuositasolla ja että maksut voisivat vaihdella lukukauden mukaan. Opiskelijan sekä korkeakoulun kannalta on selkeämpää ilmoittaa tutkinnon kustannukset kokonaisuudessaan, jotta opiskelija tietää jo hakeutuessaan koko tutkinnon hinnan.

Yliopistojen tulisi päättää vieraskielisen koulutuksen kustannusmallista yhteistyössä.

Lainsäädännössä tulisi ottaa selkeämmin kantaa myös kaksois- ja yhteistutkintoihin, joissa suomalainen korkeakoulu ei voi yksin päättää maksuista.

Apurahojen ja stipendien mahdollistaminen lahjakkaille opiskelijoille, esimerkiksi työvoimakysynnän aloille opiskelijan kansalaisuudesta riippumatta, on tärkeää myös jatkossa Suomen korkeakoulutuksen laadukkaalle kansainvälistymiselle.

Olisi edelleen tärkeää, että vieraskielisen tutkintokoulutuksen tutkinnot säilyisivät yliopistojen rahoitusmallissa.

Lausunnonantajan näkemykset lukuvuosimaksujen kiertämisen ehkäisemistä koskevasta muutoksesta

Tampereen yliopisto näkee, että kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden siirtyminen työelämään opintojen aikana ei ole noussut haasteeksi lukuvuosimaksujen suhteen. On edelleen suotavaa, että opiskelijat pystyvät verkostoitumaan oman alansa toimijoiden kanssa, ja siten esim. töiden

tekeminen opintojen loppuvaiheessa olisi oltava jatkossakin mahdollista. Ensisijaisesti opiskelijat muuttavat Suomeen suorittaakseen tutkinnon, joten tutkinnon suorittaminen tavoiteajassa on tärkeä päämäärä ei pelkästään yliopistoille, mutta myös koko yhteiskunnalle.

Mikäli on osoitettavissa, että lukuvuosimaksujen kiertäminen oleskelulupaperusteen muutoksen kautta on olemassa oleva ilmiö ja ilmiön odotetaan kasvavan lukuvuosimaksujen korottamisen myötä, on aiheellista ehkäistä kiertämisilmiön haitallisia vaikutuksia nyt valmistellun lainsäädännön tavoitteiden edistämisen näkökulmasta. On kuitenkin tärkeää huomioida, että haaste ei koske koko korkeakoulusektoria ja lakiesitys on tämän kaltaisena mahdollisesti ylimitoitettu ilmiön kokoluokkaan ja kokonaisvaikutuksiin nähden.

Lisäksi katsomme, että lain voimaantulon aikataulua tulee tarkastella, ettei uusia opiskelijoita aseteta epäsuotuisaan asemaan, koska haku- ja valintaprosessin aikana opiskelija ei ole ollut tietoinen maksuvelvollisuutensa mahdollisesta muutoksesta.

Lausunnonantajan näkemykset tiedonsaantioikeuden lisäämisestä

Tampereen yliopisto näkee, että viranomaisilla on selkeä vastuu ja rooli oleskelulupien myöntämisessä ja niistä tiedottamisesta asianomaisille. Korkeakoulujen vastuu maksuvelvollisuuden selvittämisessä ehdotetun lain mukaisesti tulee haastavammaksi ja työllistävämmäksi, erityisesti jos kyseessä on opiskelijan perhesiteiden vaikutus maksuvelvollisuuteen.

Kumpula Joanna
Tampereen yliopisto